

Asia: VN/17391/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Pankki- ja tilitietoihin liittyvä lausuntopalaute:

Etuuden maksajana Kansaneläkelaitoksen on huolehdittava etuusasian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot. Kansaneläkelaitos vastaa siitä, että sen ratkaistavana oleva asia tulee riittävällä tavalla selvitettyksi.

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen tekemät rahalaitostiedustelut tehtäisiin sähköpostin sijaan yksilöidyillä pyynnöillä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta. Etuuden hakija voisi kuitenkin kieltää pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään tehtävän tilitapahtumatietoja koskevan kyselyn. Mikäli hakija käyttäisi kiello-oikeuttaan, tulisi hänen itse toimittaa tiliotteet Kansaneläkelaitokselle. Esitys ei laajentaisi tilitapahtumatietojen käsittelyä Kansaneläkelaitoksessa, vaan parantaisi niiden tietoturvaa. Sähköiset kyselyt helpottaisivat myös etuuden hakijoiden asiointia Kansaneläkelaitoksen kanssa sekä tehostaisivat ja nopeuttaisivat Kansaneläkelaitoksen etuuskäsittelyä.

Hyvil pitää tämän esityksen mukaisia muutoksia erittäin tärkeinä ja tarpeellisina. On tärkeää, että Kansaneläkelaitoksen tietojen saaminen on sujuvaa sekä tietoturvallisella tavalla toteutettu. Lisäksi Kansaneläkelaitokselle tulee taata riittävät mahdollisuudet väärinkäytöstilanteiden selvittämiseen. Esityksen mukaisilla toimilla saadaan Kansaneläkelaitoksessa asiointia sujuvoitettua ja asiakirjojen käsittelyä nykyaikaistettua, jolla saadaan tehostettua etuuskäsittelyä.

Matkakorvauksiin (Kela-taksit) liittyvä lausuntopalaute:

Ehdotus mahdollistaisi matkakorvausten suorakorvausoikeuden rajoittamisen tapauskohtaisesti tilanteissa, joissa Kela-taksin väärinkäytökset jatkuvat Kansaneläkelaitoksen ohjeistuksesta huolimatta. Ehdotus ei rajoittaisi vakuutetun oikeutta matkakorvaukseen, sillä vakuutettu voisi hakea korvauksen Kansaneläkelaitokselta. Ehdotuksessa olisi kyse vain siitä, ettei vakuutettu olisi

oikeutettu korvaukseen sairausvakuutuslain 15 luvun 9 §:ssä tarkoitetulla suorakorvausmenettelyllä. Kyse on siten korvauksen maksutavasta, ei oikeudesta korvaukseen.

Hyvii kannattaa matkakorvausten suorakorvausoikeuden rajoittamista tilanteissa, joissa Kela-taksin väärinkäytökset jatkuvat Kansaneläkelaitoksen ohjeistuksesta huolimatta.

Toimeentulotuessa huomioitavia laskuja koskevaan Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä lausuntopalaute:

On tärkeää, että Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudet ovat riittävät väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi. Toisaalta esityksessä voitaisiin täsmentää, milloin Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudessa on kysymys viimesijaisesta keinosta, kiello-oikeuden piirissä olevasta asiasta tai milloin Kansaneläkelaitos voi pyytää tietoja suoraan toiselta taholta ilman, että sen tarvitsee erikseen ilmoittaa tai pyytää lupaa asiakkaalta. Olisi luontevaa myös selvittää, milloin asiakasta informoidaan siitä, että hänen tietojiaan voidaan kysyä muilta ilman hänen suostumustaan.

Toimeentulotuen hakijan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä lausuntopalaute:

Ehdotuksen mukaan ennakollisena kontrollina toimisivat välttämättömyyskriteeri sekä hakijan oikeus halutessaan kieltää Kansaneläkelaitoksen pääsy arkaluonteisiin tietoihin. Käytännössä hakija siis jokaisen hakemuksen sekä mahdollisen päätöksen korjaamista koskevan tilanteen ja takaisinperinnän yhteydessä valitsisi tilitapahtumatietojen toimittamisen tavan. Valinta koskisi tällöin tuon kyseisen hakemuksen tai päätöksen ratkaisemiseen tarvittavia tietoja.

Hyvii kiinnittää huomiota siihen, että asiakas tulee olla hyvin informoitu joka kerta tästä hänen kiello-oikeudestaan, jotta tämä asiakkaalle suotu oikeus olisi käytännössä tehokas. Esityksestä poikkeava toinen toteuttamistapa olisi, että asiakas tekisi kiellon kerran ja se olisi voimassa toistaiseksi (kunnes hän peruuttaa sen).

Oliko tarkoitus, että toimeentulotukilain varsinaisessa säädöstekstissä aiemmin käytetty sanamuoto ”toimeentulotukiasian käsittelemiseksi” korvataan muotoon ”käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi”? Säännöskohtaisissa perusteluissa tämä oli muodossa ”toimeentulotukea koskevan asian ratkaiseminen”.

Lääkärinlausuntoja- ja todistuksia koskevan tiedonsaantioikeuden tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Esityksen mukaan sairausvakuutuslain 1 §:n uuden 6 momentin mukaan Kansaneläkelaitos voisi 2 momentissa säädetystä huolimatta saada tietoja terveydenhuollosta varaamatta etuuden hakijalle ensin mahdollisuutta itse toimittaa tietoja Kansaneläkelaitokselle.

Hyvii pitää tämän esityksen mukaisia muutoksia erittäin tärkeinä ja tarpeellisina. On tärkeää, että Kansaneläkelaitoksen tietojen saaminen on sujuvaa sekä tietoturvallisella tavalla toteutettu. Hyvii kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, pitäisikö tähän lääkärinlausuntoja- ja todistuksia koskevaan

tiedonsaantioikeuteen varata asiakkaalle samanlainen kiello-oikeus, kuin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään tehtävän kyselyn osalta oltaisiin säätämässä? Tällöin asiakas (rekisteröity) voisi ensisijaisesti antaa erikseen luvan tietojen hakemiseen tai vaihtoehtoisesti toimittaa tiedot itse.

Muihin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Esityksen mukaan ehdotetuilla muutoksilla ei olisi välittömiä vaikutuksia hyvinvointialueiden ja Helsingin sosiaali- ja terveystoimen toimintaan. Välillisiä vaikutuksia voisi aiheutua kuitenkin vähäisessä määrin. Kansaneläkelaitokselle säädettävä oikeus tehdä kyselyjä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän avulla vähentäisi oletettavasti sellaisten henkilöiden perustoimeentulotuen hakemista, joiden tiliotiedoissa olisi jotain salattavaa. On mahdollista, että tuen hakeminen näissä tilanteissa suoraan hyvinvointialueen ehkäisevänä toimeentulotukena voisi lisääntyä.

Hyvil katsoo, että tästä muutoksesta voi seurata, että tukea haettaisiin suoraan hyvinvointialueilta ehkäisevänä toimeentulotukena. Tällöin käsiteltävien hakemusten määrä voisi kasvaa ja näin palveluiden tarve lisääntyä. Kun hyvinvointialueiden vastuita/tehtäviä lisätään, tulisi se huomioida myös resursseissa. Yhtäältä ongelmien välttämiseksi on kysymys siitä, kuinka hyvin Kansaneläkelaitos onnistuu informoimaan asiakkaitaan uudistuksesta ja asiakkaiden mahdollisuudesta kiello-oikeuden käyttämiseen. Toisaalta tämä voi kasvattaa myös hyvinvointialueiden tarvetta lisätä tiedottamista. Tilanne voisi mahdollisesti johtaa siihen, että väärinkäytöksiin syyllytyvät siirtyisivät viranomaiselta toiselle.

Muu lausuntopalaute:

-

Rantanen Rasmus
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy